

Riječ

Periodični časopis namijenjen omladini

Broj 3. Mart 2023.

Umreži me!

Glavni i odgovorni urednik:
Ersan Muhović

Stručni savjet:
Ersan Muhović
Abdurahman Grahovac

Redakcija:
Ajla Selimović
Amina Saračević
Alida Mašović
Abdulkadir Šemsović

Saradnici:
Enes Dupljak
Haris Koničanin
Kemal Zornić
Adem Šehović
Lejla Rebronja
Hamza Halilović
Dževad Crnovršanin

Tehnički urednik:
Ahmed Kamberović

Urednik fotografija:
Haris Zoranić

Izdavač:
Mešihat Islamske zajednice Sandžaka

05

Uvodna riječ
Ersan Muhović

06

**Mevlana Dželaluddin Rumi
Mesnevija I**
Prijevod sa perzijskoga jezika-
Fejzulah Hadžibajrić

08

**Razvoj glavnog lika kroz
motiv Spoznaje u „Muradnami“
Derviš-paše Bajezidagića**
Ajla Selimović

10

Potop
Abdulkadir Šemsović

14

**Korpus dječije književnosti
u biblioteci „Muhamed Abdagić“**
Amra Selimović Smajović

18

**Ferdinand de Saussure
u eseju Sjene vrta (o jeziku vrta)**
Dževada Karahasana
Bilsena Hadžić Pružljanin

20

Pjesnik Ibrahim Hadžić
Dževad Crnovršanin

22

Nekoliko zanimljivosti o jezicima
Alida Mašović

24

Zagonetka
Lejla Rebronja

26

Hamza Halilović
(Izbor iz poezije)

28

**Intervju sa Harisom Plojovićem,
mladim pjesnikom**
Ersan Muhović

Uvodna riječ

Ersan Muhović

Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer – lijepa riječ je kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu; ono plod svoj daje u svako doba koje Gospodar njegov odredi – a Allah ljudima navodi primjere da bi pouku primili (Ibrahim, 24-25).

Jedna jedina riječ može lice osvijetliti
Onom ko vrijednost riječi može shvatiti
Sazri u tišini pa će ti jedna riječ pribaviti
Veliku snagu za rad i dobiti

Dopusti riječi da sazri u tebi
Zadrži nezrelu misao u sebi
Uvijek razumno zbori
Loše riječi ne govori
(Junus Emre)

Svaka stvar ima svoj uvjet. Potrebno ih je ispuniti da bismo svoj posao mogli započeti i okončati. Prvi uvjet je znati da postoje uvjeti. Prvi uvjet je početi sa bismilom, sa Imenom i zahvalom. Treći broj časopisa *Riječ* nastavlja sa svojom misijom, a to je da pronade put do mladih ljudi koji će se putem riječi ovog časopisa educirati i informirati o određenim temama. Svaki novi broj predstavlja izazov i u ovom broju smo se potrudili da različitim tekstovima dođemo do većeg broja čitalaca i potencijalnih saradnika.

U ovom broju možete pročitati prvih osamnaest bejtova (distiha) *Mesneviye* čiji je autor Mevlana Dželaluddin Rumi. Nakon toga možete pročitati rad o *Muradnami* Derviš-paše Bajezidagića, jednog od najznačajnijih pjesnika bošnjačke književnosti na orijentalnim jezicima. U odličnom tekstu Abdulkadira Šemsovića možete pronaći odgovore na arhetipsku temu potopa, ali i na to kako je potop predstavljen u Kur'anu, Bibliji i staroj književnosti. Amra Selimović-Smajlović nam je u ovom broju predstavila fond biblioteke *Muhamed Abdagić* koja se nalazi u Sjenici. Kolegica Birsena Hadžić-Pružljanin nam je poslala sjajan tekst koji govori o lingvističkoj temi kroz prizmu jednog od najboljih eseja Dževada Karahasana. Kolega Dževad Crnovršanin je priredio tekst o Ibrahimu Hadžiću i njegovoj poeziji. Alida Mašović je priredila zanimljivosti o jezicima koje mogu biti interesantne ne samo filozofima. Mladima želimo predstaviti kreativnost i literarni potencijal Lejle Rebronje, Hamze Halilovića i Harisa Plojovića.

Ovom prilikom se želimo zahvaliti Mreži mladih Rijasetu islamske zajednice koja nam u velikoj mjeri pomaže na našem putu, ali i svima vama koji prepoznajete našu misiju. Mi smo otvoreni za saradnju. Možete nam poslati tekstove koji bi mogli biti interesantni za objavljivanje.

Mevlana Dželaluddin Rumi

Mesnevija I

(Prijevod sa perzijskoga jezika – Fejzulah Hadžibajrić)

Početak Mesneviije

Nej name

I

1. Slušaj ovaj naj, šta priča, kazuje,
Na ristanke on se žali, tuguje.

2. „Iz Najistana otkad me ustrgoše,
Zbog mog plača, muško, žensko, uzdiše.

3. Tražim srce, rastancima ranjeno,
Svoju čežnju da mu kažem opširno.

4. Od svog korijena daleko ko padne,
Traži časak, da se vrati, sastane.

5. Ja u svakom društvu jadim, tugujem,
I postadoh sudrug dobrom i lošem.

6. Svak po sebi misli, da je on drug moj,
A ne traži da zna tajne i bol moj.

7. Moja tajna i plač nisu daleko,
Al' tog svijetla nema uho ni oko.

8. Duša nije skrivena pred tijelom,
Ali duša, ne da se vidjet' nikom!”

9. Glas naja je vatra, to vjetar nije;
Te vatre ko nema, nek' ga nije!

10. Vatra ljubavi je u naj upala,
A u piću ta je vatra provrela.

11. Naj je sudrug svakom, ko je bez druga,
Tonovima zastore nam on trga.

12. K'o naj, otrov i lijek, ko vidje?
Razgovor i čežnju, k'o naj, ko vidje?

13. Naj o putu, punom krvi, govori,
O ljubavi Medžnunovoj on zbori.

14. Ova pamet tuđinac za ljubav je!
Mušterija jezika nam, uho je!

15. Zbog briga nam dani zalud prodoše,
Saputni sa vatrom oni postaše.

16. Što prolaze dani, nije žaliti!
Ti ostani, Bože, Jedini, Čisti!

17. Osim ribe, svak se zasiti vode!
Bez hrane, svak sporo svoj dan provede.

18. Ko je sirov, ne zna šta je pečeni.
Pa, Ves-selam – ovaj govor prekini!

Razvoj glavnog lika kroz motiv Spoznaje u „Muradnami“ Derviš-paše Bajezidagića

Ajla Selimović

Ukoliko bismo pratili put i razvoj glavnog lika u djelu Derviš-paše Bajezidagića, mogli bismo primjetiti da su promjene prisutne. Jasno je vidljivo da smo na samom početku mogli povući paralelu i napraviti razlike u karakteru sina i oca, jer su one, same po sebi, bile vidljive. U daljem toku poeme dolazi do transformiranja prethodnog stanja lika. U tom dijelu lik udovoljava svom nefsu i predaje se ovozemaljskim strastima. Izuzetno je bitno pratiti razvoj i kretanje lika na tom putu upravo zato što je glavni lik na putu Spoznaje.

Stradanje junaka kao takvog nas navodi na pomisao da je njegova hamartija, kako ju je nazvao Aristotel, upravo u tome: njegovo razmišljanje i zikir bejahu užitak i veselje, u ruke mu je imetak stigao, bijedu nije upoznao, zadovoljavao je nefsa. Ali ne zadugo.

Presudni momenat u poemi jeste stupanj kada glavni lik postaje pokajnik i kada ga prestaju zanimati tjelesne potrebe i materijalni svijet. On postaje posve drugačiji Ahi i razvoj lika je prisutan. Na putu Spoznaje Ahi nailazi na razna iskušenja, ali na kraju imamo pozitivan ishod.

*„Zato što su bili darežljivi i što su udjeljivali,
Zato što su oni izvor Dobrote I Ljudskosti“
(Bajezidagić, 2018: 390).*

Međutim, imajući u vidu kur'anski motiv prema kome je duši čovjekovoj dato „malo znanja“, treba istaći razliku između duha (ar – ruh) i duše (an – nefsa), ukazujući da je ova druga podložna grijehenju i udovoljavanju ovosvetskim strastima i da je čovjeku, da bi dostigao viši stepen, a prema tradiciji tesavvufa, potrebno da pređe put pročišćenja.

Ahi je došao do Spoznaje u onom trenutku kada se nalazio pored vode i kada je susreo čovjeka sa bijelom bradom koji mu je ispričao priču o čaušu,¹ da je postojanje čovjeka upravo rezultat božijeg djelanja, i da čovjek svoje postojanje ne duguje samom sebi niti onome što ga u ovozemaljskom svijetu okružuje.

U takvim situacijama pravi se jasna distinkcija pojmova Stvaralac i stvoreno\stvorenje.

Tu se, ipak, ne završava stvaralački čin, već On nastavlja biti prisutan svemu onome što je stvoreno. Samim tim, On ne predstavlja samo Stvoritelja, već i sam cilj ka kojem bi trebalo težiti.

Pored straha i zabrinutosti, sa jedne strane, primat dobija žudnja za Spoznajom i čežnja za Stvoriteljem. Ahi je želeo prisutnost Stvoritelja u svakom trenutku života. Takva svjesnost prisutnosti mu upravo i pomaže da se ponovo ne preda ovozemaljskim strastima i ne krene putem koji ga vodi ka zadovoljavanju sopstvenog nefsa. Nastojeći da dostigne Jedinstvo i Spoznaju, čemu je neprestano težio, njegova posvećenost Bogu je bivala sve jača.

Kao što je poznato, osnovna postavka tesavvufa jeste da je primarna težnja ljudske duše, koja je odvojena od svog božanskog praizvora, da traži božansku iskrinu sa kojom će se stopiti. Stalna težnja duha jeste da se vrati svom izvoru.

Ahi je nakon niza ovozemaljskih grijeha počeo kroz ljubav prema Bogu gledati na sebe. Došao je do spoznaje koliko je zapravo on, kao čovjek, malehan i ništavan u odnosu na Njegovu veličinu.

*„Ahi, jadan, uplakan i bez snage
Doista sudba njegova
biti Budan /u službi Bogu/ bijaše“
(Bajezidagić, 2018: 307).*

¹ Priča se odnosila na čauša koji je bio nesretno zaljubljen u vodenu vilu i stalno je posećivao obale rijeke ne bi li je ponovo sreo sve dok ga jednom prilikom nije potopio veliki talas. Hadže-zade, iako je pažljivo slušao priču koju mu je šejh pričao, reče da ne želi, uprkos svim preprekama, posustati na putu Spoznaje. Vidi: Bajezidagić, 2018: 307.

Nakon niza iskušenja, koje je doživeo na ovom svijetu, Ahi svjesno mijenja tamu za svjetlost. Ovozemaljski svijet je predstavljao ono tamno, a „sa one druge strane“ sve je bilo bistrije i idealnije.

Motiv Spoznaje u književnosti na orijentalnim jezicima ne znači ništa drugo do stapanja zaljubljenika i božanske ljubavi, Ašika i Mašuka. Ono što se može pratiti kroz djelo odnosi se na duhovne promjene koje putnik doživljava. Glavni lik bira vječnost umesto prolaznosti. Spoznaju koju doživljava, kao i Ljubav, možemo dovesti u vezu sa vinom koje je putnik popio i dosegao stepen opijenosti.

Vino i opijenost njime predstavlja stalnu božansku ljubav. Zaljubljeni smrt ne posmatra kao prekid života i ne očajava zbog potencijalnog gubitka kontakta sa ovozemaljskim svijetom, već smrt promatra kao korak koji ga približava Allahu džellešanuhu. Putnik teži ka vječnom trajanju koje se nalazi „sa one strane“.

Ahi je primer čovjeka koji se utapa u božansku ljubav, a onoliko koliko se čovjek utapa u božansku ljubav toliko njegova ljubav poprima osobine duhovne ljubavi, a sam put, na kome se nalazi Ahi, put ka božanskom, uključuje duhovnu ljubav i prolazak kroz različite faze razvoja, odnosno zaljubljenosti duše na putu vjere i spoznaje. U procesu poništavanja ega Ahi započinje potragu za Jedinstvom. Do „novog Ja“ može se doći jedino promjenom i putovanjem (miradžom) od sebe ka iskonskoj istini.

Potop

Andulkadir Šemsović

Priča o potopu je tema koja se često pojavljuje u svjetskoj književnosti. Rasprostranjena je u kulturi pamćenja, gdje je pronalazimo u mitologiji i epovima, ali i u religijskoj književnosti, gdje je pronalazimo u svetim knjigama. Različite interpretacije dovele su do ne tako velikih razlika o samom toku događaja. Priča nam govori o kraju starog i početku novog života sa elementima onog žanra u kojem je djelo pisano.

Potop u sumersko-babilonskom epu

Mit (grč. *mythos* – riječ, govor, historija) je priča, odnosno predajno vjerovanje starih naroda o porijeklu svijeta, prirodnim pojavama, bogovima i legendarnim herojima. Mitologija je nauka koja proučava mitove, bajke, božanstva i legendarne heroje.

Priča o „Velikom potopu“ se pojavljuje kod mnogih naroda i na skoro svakom kontinentu svijeta. Pojavljuje se u sumerskom *Epu o Gilgamešu* i pripada žanru herojskog epa. Autor ovog djela je nepoznat, što nije novina, jer je ep, prema nekim pretpostavkama, nastao 2700. godine p. n. e. pa nam zato postaje dodatno zanimljiv. Pisan je na dvanaest kamenih ploča koje su pronađene arheološkim iskopavanjima u gradu Babilonu, koji se nalazi u današnjem Iraku. Pisan je na sumerskom, odnosno akadijskom jeziku.

U desetoj ploči navedenog epa Gilgameš se nalazi pred „Vodama smrti“ koje mora proći ukoliko želi ispuniti cilj svoga puta a to je da pronađe „vječni život“. Na drugoj strani se nalazi Utnapištim Daleki koji je našao život i sada je besmrtn. Gilgameš zajedno sa Ur-Šanabijem, koji je lađar Dalekog, kreće na put. Pred kraj puta počinje velika bura. Da bi uspio preći dalje, Gilgameš zabada sto i dvadeset stabala sa lađe u „Vode smrti“ i time uspijeva doći do Utnapištima. Ovaj, vidjevši da Gilgameš nije običan čovjek, već da je i nešto više od toga, odluči mu povjeriti jednu tajnu. „Hoću, Gilgamešu, da ti povjerim jedan nepoznat događaj i otkrijem jednu tajnu bogova“ (stihovi 14-16 jedanaeste ploče).

Utnapištim živješe u gradu Šuripak koji se nalazio na Eufratu. Bogovi su na vrhovnom zasijedanju odlučili da potope njegov grad, no Ea, boginja dubina, koja je znala za plan bogova, ispriča Utnapištimovoj kući od trske šta se sprema. Kuća progovori uskoro Utnapištimu: „sagradi drvenu kuću, podigni je u lađu; ostavi bogatstvo traži život; donesi u lađu životno sjeme svake vrste“ (stihovi 32-34 jedanaeste ploče). Utnapištim, prihvatajući Eu za svoga gospodara, odgovori da će učiniti kako mu je rečeno, no ne zna kako će ostale svoje sugrađane da pozove, budući da su oni prihvatili Bela za svoga gospodara. Ea mu reče da kaže narodu kako on ne želi više da stanuje tu, jer ga Bel „mrko gleda“, i da ide do slatkovodnog mora gdje će stanovati kod Ee milostivog gospodara. Sve što je posjedovao Utnapištim je natovarilo na lađu. Kad je sve „spakovao“, rečeno mu je: „Uveče, kada vladari tame puste strahovitu kišu, uđi u lađu i zabravi se“ (stihovi 73-74 jedanaeste ploče).

Kada je nastupio taj trenutak, on uradi kako mu je rečeno. Šest dana i šest noći je kiša, što padala sa neba što izlazila iz zemlje, potapala zemlju. „Južni vjetar je tutnjao, vode su bučeći hujale i već dostigle planine, sručile se na sve ljude“ (stihovi 84-86 jedanaeste ploče). Sedmi dan se hava smiri i on otvori vrata lađe gdje ga dočeka zraka sunca. No ne znade smije li izaći i može li gdje stati. Posla u „provjeru“ goluba koji se odmah vrati te time ukaza da nema gdje sletjeti. Nakon toga posla lastavicu koja učini isto što i onaj prije nje. Na kraju posla gavrana koji se nije vratio i uz to se čulo njegovo grakanje koje Utnapištimu donese radosnu vijest. Kratko nakon toga, kao zahvalu bogovima, žrtvova janje.

Potop u Bibliji

Potop se javlja u „Knjizi postanka“ koja je prva knjiga Staroga zavjeta. U tom dijelu se govori o porijeklu svijeta. Tu se nalazi i dio koji sadrži temu potopa. Noa je bio odabrani čovjek koji se razlikovao od ostalih ljudi po svojoj dobroti. Njegova porodica je brojala osmero članova, od kojih su bili njegova žena, tri sina i tri snahe. Bog je odlučio potopiti zemlju i rekao je Noi: „Odlučio sam uništiti sve ljude jer su zemlju ispunili nasiljem. Stoga ću zatrti ljude i opustošiti zemlju“. Nakon toga mu daje zadatak da napravi arku: „Napravi sebi arku od smolastog drveta. Napravi pregratke u arki i premaži je smolom iznutra i izvana.“ Rečeno mu je i tačno na koji način i po kojim dimenzijama će je napraviti: „Napravit ćeš je ovako: arka neka bude dugačka 300 lakata, široka 50 lakata i visoka 30 lakata. Na arki načini prozor kako bi u nju ulazila svjetlost. Taj otvor neka bude 1 lakat ispod krova. Ulaz u arku načini sa strane, a u unutrašnjosti napravi donji, srednji i gornji kat“ (Knjiga Mojsijeva 6:9-22). Ovdje primjećujemo da, za razliku od Utnapištimova slučaja, Noi su date tačne dimenzije po kojima će napraviti svoju arku. Ljudi nisu shvatili Nou ozbiljno, već su ga ismijavali i podrugivali mu se. Bog reče Noi da se ne zamara time i da svako ko ne bude u arci za vrijeme potopa neće preživjeti.

Godinama je Noa pravio arku kako bi je napravio onakvom kako mu je naređeno. Kada ju je završio, dobio je dozvolu da uđe u arku sa svojom porodicom uz još jedan zadatak. Taj zadatak je da „spakuje“ od svake životinje po par (mužjaka i ženku). Kada je i taj zadatak završio, Bog je zatvorio vrata Noine arke. I nakon što su ušli u arku Noini sugrađani nisu vjerovali sve do onoga dana kad je kiša počela „sipati“.

Četrdeset dana i četrdeset noći je kiša neumoljivo padala na već natopljenu zemlju. Izginuli su svi ljudi i sve životinje koje su ostale na zemlji. Nivo vode se beše popeo na petnaest lakata visine i jedino što se nalazilo na vodi jeste arka. Nakon određenog vremena, kiša se počela polahko smirivati. „Zatvorili su se izvori vodenog bezdana i nebeske ustave, pa je kiša prestala padati s neba. Tada su se vode počele povlačiti sa zemlje. Nakon 150 dana razina vode znatno se snizila“ (Knjiga Mojsijeva 7:10-24). Sedamnaestog dana sedmog mjeseca arka se zaustavila na brdima planine Ararata odakle se nije micala. Tek desetog mjeseca voda se spustila na nivo na kome izbijaju vrhovi planina. Četrdeset dana od toga Noa počeo otvarati prozore gdje ga, kao i Utnapištima, dočekuju zrake sunca.

Jedna od razlika Noinog i Utnapištimovog scenarija jeste da je Noa pustio prvo gavrana u izvidnicu a ne golubicu. Gavran samo lijetaše i dolijetaše, čekajući da se voda presuši, jer nemaše gdje sletjeti. Nakon toga Noa pušta golubicu koja se vraća, jer je zemlja, iako se nivo znatno spustio, i dalje cijelom površinom prekrivena vodom. Noa čekaše sedam dana za naredni korak te onda pusti opet golubicu koja se ovog puta vrati sa maslinovim listom u kljunu, te time zaključa da se nivo vode spustio toliko da je ispod stabala. Kada je početkom narednog mjeseca opet poslao golubicu, ona mu se nije vratila, što je značilo da je voda presušila. U Noinom slučaju radosne vijesti donosi mu golubica, dok je gavran to učinio kod Utnapištima.

Dvadeset i sedmog dana drugog mjeseca zemlja je bila suha. Bog reče Noi: „Izađi iz arke sa svojom ženom, svojim sinovima i ženama svojih sinova. Izvedi sa sobom sve vrste živih stvorenja: leteća stvorenja, kopnene životinje i sve životinje koje gmižu po zemlji da se razmnožavaju, budu plodni i da se namnože na zemlji“ (Knjiga Mojsijeva 8:1-17). To je bila posljednja naredba koju Noa dobi od svoga gospodara kada je u pitanju potop.

Potop u Kur'anu

Jedan od četverice, *Uhl-azm* poslanika, je Nuh, alejhisselam. Nuh bijaše poslan kao milost Uzvišenog i Milostivog svome narodu, koji ga ne prihvati kao poslanika niti mu povjerova. Alejhisselam je uporno pozivao u Allahovu, džellešanuhu, vjeru punih 950 godina. No ne bijaše dobrih rezultata, jer narod njegov već beše toliko zaprljao svoja srca iz želja za strašću da ne mogahu vidjeti od toga zaprljanog sloja ljepotu Njegove vjere. Poslanik je pozivao sve do momenta kada mu je rečeno: „Osim onih koji su već vjernici, niko više iz naroda tvog neće vjernik postati, zato se ne žalostite zbog onoga što oni stalno čine“, i „gradi lađu pred Nama i po Našem nadahnuću, i ne obraćaj Mi se više zbog nevjernika – oni će, sigurno, biti potopljeni!“ (Hud:36-37).

Od kada je primio ovu objavu postalo mu je jasno da za njegov narod više nema smisla ulagati trud, šta više, Allah, džellešanuhu, mu poručuje da Mu se više ne zauzima za svoje sugrađane jer je On tako odredio. Nuh dobija novi zadatak, a to je da gradi lađu s Njegovim Imenom, sa Njegovim izunom i radi Njegovog zadovoljstva. Nuh saznaje, također, i da će svaki nevjernik biti potopljen. „I on je gradio lađu. I kad god bi pored njega prolazile glavešine naroda njegova, rugale bi mu se. „Ako se vi rugate nama“, govorio je on, „rugaćemo se i mi vama, onako kako se vi rugate, i saznat ćete, zaista, koga će snaći sramna kazna i ko će u vječnoj mucu biti“ (Hud:38-39).

Prizor Poslanika koji gradi lađu na suhoj zemlji izazvao je u nevjernicima još veću potrebu za izrugivanjem. Međutim, on, koji je znao šta se krije iza perde neislamiziranog vida, nije im dopuštao da njihova bude zadnja, već im je govorio da će ih stići kobna kazna. Uz Poslanika je bila njegova najbliža porodica, njegova tri sina i tri žene njihove. I po nekim rivajetima nam se kazuje da je bilo 80-tak ljudi koji nisu bili iz njegove porodice, a stali su uz njega. U drugim se navodi da je taj broj bio znatno manji.

Kur'an nam ne govori koje su dimenzije lađe bile, ali imamo jedan rivajet Ibn Abbasa koji kaže da je imala hiljadu i dvije stotine lakata sa šest stotina lakata u širini. Poslanik Nuh je imao i četvrtog sina, koji ne bijaše povjerovao svome ocu, već stade u red sa nevjernicima. Nuhu, alejhisselam, stiže posljednja objava pred početak potopa koja glasi: „I kada je zapovijed Naša pala i voda s površine Zemlje pokuljala, Mi smo rekli: 'Ukrcaj u lađu od svake životinjske vrste po jedan par, i čeljad svoju, osim onih o kojima je bilo govora, i vjernike! – a malo ih je bilo koji su s njim vjerovali'. I on reče: 'Ukrcajte se u nju s imenom Allaha, nek' plovi i nek' pristane! Gospodar moj, uistinu, prašta i samilostan je'“ (Hud:40-41). Ta objava bješe i posljednji zadatak koji će izvršiti prije nego će Gospodar spustiti potop. Zadatak je bio da “spakuje” u lađu po par od svake životinjske vrste kako bi se njihovo postojanje nakon potopa nastavilo. Poslanik će ukrcati i porodicu svoju kao i vjernike koji su bili sa njim. Ukrcase se s Allahovim Imenom, apsolutnim tevekulom i potpunim oslanjanjem na Njegovu milost i određenje.

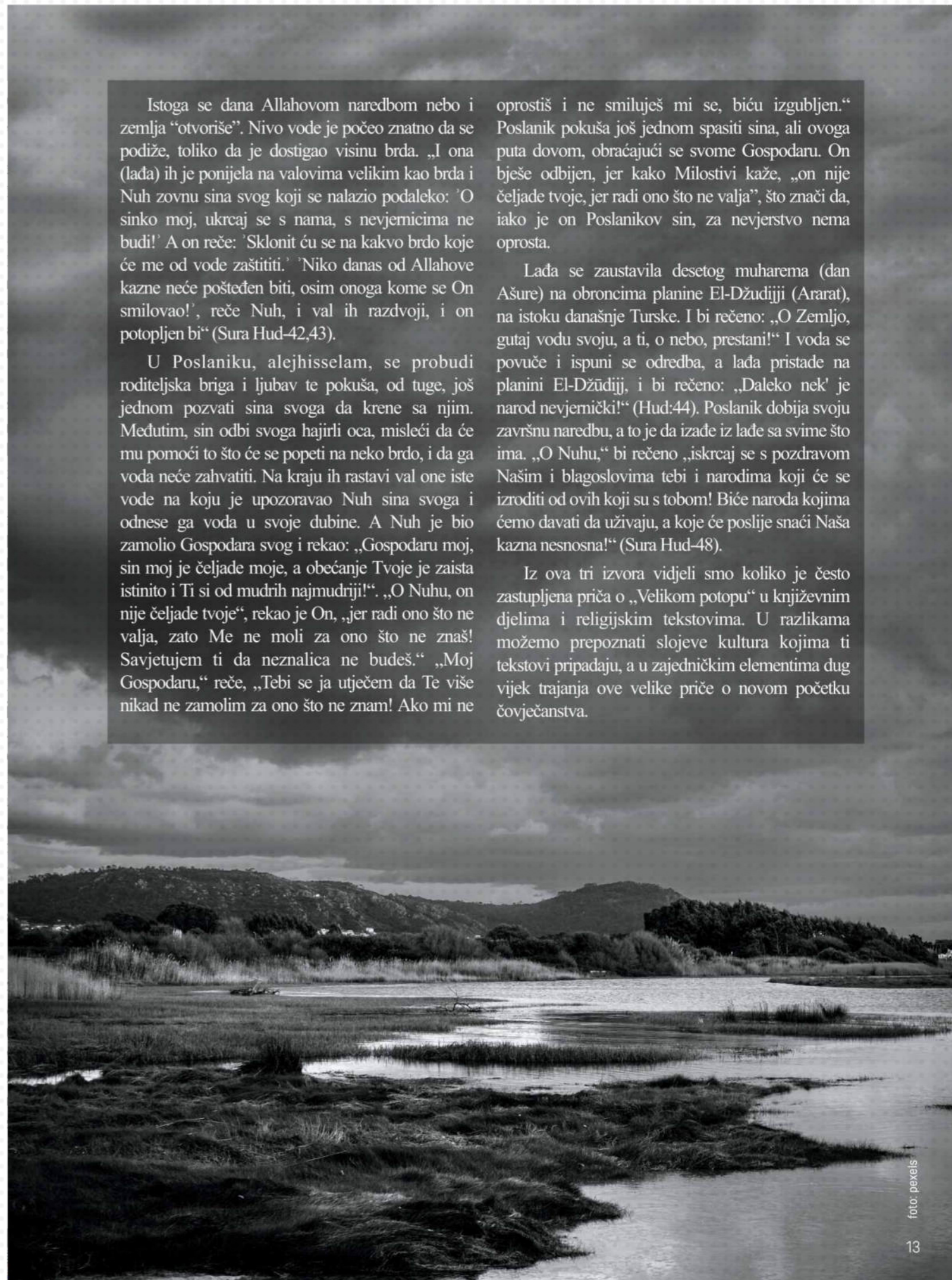
Istoga se dana Allahovom naredbom nebo i zemlja “otvoriše”. Nivo vode je počeo znatno da se podiže, toliko da je dostigao visinu brda. „I ona (lađa) ih je ponijela na valovima velikim kao brda i Nuh zovnu sina svog koji se nalazio podaleko: 'O sinko moj, ukrcaj se s nama, s nevjernicima ne budi!' A on reče: 'Sklonit ću se na kakvo brdo koje će me od vode zaštititi.' 'Niko danas od Allahove kazne neće pošteđen biti, osim onoga kome se On smilovao!', reče Nuh, i val ih razdvoji, i on potopljen bi“ (Sura Hud-42,43).

U Poslaniku, alejhisselam, se probudi roditeljska briga i ljubav te pokušava, od tuge, još jednom pozvati sina svoga da krene sa njim. Međutim, sin odbi svoga hajrli oca, misleći da će mu pomoći to što će se popeti na neko brdo, i da ga voda neće zahvatiti. Na kraju ih rastavi val one iste vode na koju je upozoravao Nuh sina svoga i odnese ga voda u svoje dubine. A Nuh je bio zamolio Gospodara svog i rekao: „Gospodaru moj, sin moj je čeljade moje, a obećanje Tvoje je zaista istinito i Ti si od mudrih najmudriji!“ „O Nuhu, on nije čeljade tvoje“, rekao je On, „jer radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da nezalica ne budeš.“ „Moj Gospodaru“, reče, „Tebi se ja utječem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne

oprostiš i ne smiluješ mi se, biću izgubljen.“ Poslanik pokušava još jednom spasiti sina, ali ovoga puta dovom, obraćajući se svome Gospodaru. On bješe odbijen, jer kako Milostivi kaže, „on nije čeljade tvoje, jer radi ono što ne valja“, što znači da, iako je on Poslanikov sin, za nevjernost nema oprosta.

Lađa se zaustavila desetog muharema (dan Ašure) na obroncima planine El-Džudijji (Ararat), na istoku današnje Turske. I bi rečeno: „O Zemljo, gutaj vodu svoju, a ti, o nebo, prestani!“ I voda se povuče i ispuni se odredba, a lađa pristade na planini El-Džudijji, i bi rečeno: „Daleko nek' je narod nevjernički!“ (Hud:44). Poslanik dobija svoju završnu naredbu, a to je da izađe iz lađe sa svime što ima. „O Nuhu“, bi rečeno „iskrcaj se s pozdravom Našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su s tobom! Biće naroda kojima ćemo davati da uživaju, a koje će poslije snaći Naša kazna nesnosna!“ (Sura Hud-48).

Iz ova tri izvora vidjeli smo koliko je često zastupljena priča o „Velikom potopu“ u književnim djelima i religijskim tekstovima. U razlikama možemo prepoznati slojeve kultura kojima ti tekstovi pripadaju, a u zajedničkim elementima dug vijek trajanja ove velike priče o novom početku čovječanstva.

Amra Selimović Smajović

Korpus dječije književnosti u biblioteci „Muhamed Abdagić“

Knjiga kao kulturno dobro je od neprocjenljivog nacionalnog značaja i historijski fenomen koji je od svog nastanka i djelovanja na manji obrazovni krug ljudi danas postala obavezan i nezaobilazan socijalni faktor i putem modernih tehnologija digitalizacije dostupna najširim slojevima ljudi.²

Danas se dječija knjiga nalazi pred izazovima i ti izazovi povezani su sa svim elementima postojanja jedne knjige za djecu. Oni se odnose na autore, ilustratore dječije knjige, na savremene tokove u stvaralaštvu za djecu, ali i na rad dječijih biblioteka i bibliotekara.

Razvoju rane književnosti za djecu je teško ući u trag. Kraj devetnaestog i početak dvadesetog vijeka je označen kao zlatno doba književnosti za djecu. Objavljena djela iz tog perioda se danas smatraju klasicima dječije književnosti.³

Neki smatraju da je dječija literatura napisana isključivo za djecu, ali mnoge knjige koje su pisane za odrasle danas se smatraju dječijim, kao na primer Mark Tvenove *Pustolovine Haklberi Fina*. Dešavalo se i suprotno, da knjige pisane za djecu imaju primarno odraslu publiku. Ali, svakako možemo reći da najbolje knjige za djecu su one koje s podjednakim zanimanjem i zadovoljstvom čitaju mlađi i stariji.⁴

foto: biblioteka-sjenica.rs

Historijat biblioteke

Bez obzira koliko je pisanih tragova ostalo po arhivama, činjenica je da sjeničko bibliotekarstvo ima dugu tradiciju. Bibliotekarstvo u Sjenici datira od 1920. godine.⁵

Biblioteka „Muhamed Abdagić“ počela je sa radom 1945. godine, iako je zvanično formirana 1950. godine kada je imalo 560 knjiga. Decembra 1949. godine Narodni odbor općine Sjenica je održao sjednicu. Među mnogobrojnim tačkama dnevnog reda bio je prijedlog osnivanja biblioteke. Najpre je predloženo da se biblioteka zove *Vuk Karadžić*, međutim, kako je biblioteka tada već radila, oni su i formalno potvrdili rad biblioteke, ali pod imenom *Jezdimir Lović*. Bila je samostalna sve do 1963. godine kada je ušla u sastav Radničkog univerziteta sve do 1982. godine. Ulaskom u sastav Radničkog univerziteta biblioteka gubi ime *Jezdimir Lović* i figurira kao Narodna biblioteka.

Biblioteka postaje samostalna 1982. godine i registruje se kao Narodna biblioteka *Branko Ćopić*. Upravo u ovom periodu biblioteka je doživela veliki procvat. Književni fond se znatno uvećao, počele su da se organiziraju književne večeri i izložbe slika. To traje sve do 1993. godine kada SO-e Sjenice formira Ustanovu za kulturu i fizičku kulturu. Tada biblioteka ponovo gubi samostalnost i ulazi u sastav nove Ustanove, ali zadržava ime *Branko Ćopić*. Samostalnost je doživela 1996. godine, a već 1998. godine registruje se kao biblioteka *Muhamed Abdagić* i pod tim imenom i danas radi.

² Vukić Marija: *Omaž Gutenbergovoj Galaksiji: istorijat i kulturološka dimenzija knjige*. Novi Sad, 2014.

³ Slobodan Ž. Marković: *Zapisi o književnosti za decu*. Beograd: Naučna knjiga, 1991.

⁴ Tihomir Petrović: *Uvod u književnost za decu*. Novi Sad: Zmajevе dečje igre, 2011. Str. 88.

⁵ U Zborniku Sjenice br.8 obrađen je period od 1920-1940. godine.

⁶ Najmanje je nabavljeno 1960. godine, svega 56 knjiga.

Fond knjiga

Kao što smo i ranije napomenuli, početni fond biblioteke je bio 560 knjiga. 1956. godine biblioteka je imala 2843, a već naredne godine imalo je 3489 knjiga. Uvećavanje fonda se kretalo od 56 do 2000 knjiga godišnje.⁶ Postepeno je rastao broj knjiga da bi danas imalo 22320 primjeraka raznovrsnih naslova. Od tog broja dječijih knjiga ima 2690, računajući i školsku lektiru od prvog do osmog razreda osnovne škole. Časopisa ima 416, stručne knjige ima 2850.

Ranije popularne marksističke literature ima oko 1600. Izdvojeni zavičajni fond ima oko 120 naslova, a ostali dio je beletristika.

U početku knjige su uglavnom nabavljane prikupljanjem i poklonima. Jedan dio stiže kao besplatni primjerci Ministarstva kulture Srbije, nešto se dobije kao poklon, a nešto se i kupi. Zadnjih godina prosek nabavke knjiga je 300-500 knjiga godišnje.

Zbog nedostatka prostora biblioteka poseduje samo pozajmno odjeljenje i odjeljenje za katalošku obradu knjiga. Izdvojen je dječiji, zavičajni fond i stručna knjiga. Biblioteka je jedno vreme imala tzv. *putujuću biblioteku*. Cilj joj je bio populariziranje knjige kod seoskog stanovništva, popunjavanje fondova školskim bibliotekama kao i razmena knjiga. Biblioteka je dobila naziv po istoimenom književniku Muhamedu Abdagiću.

Muhamed Abdagić je rođen u Sjenici 1916. godine, dok je smrt doživeo u Novom Pazaru 1991. godine. Išao je u *Veliku medresu* u Skoplju do 1934. godine kada je isključen zbog čitanja zabranjene marksističke literature. U porodičnoj arhivi Muhameda Abdagića nalazi se njegova bogata ostavština u kojoj se nalaze brojna književna dela (17 romana sa raznovrsnom tematikom, pripovetke, poezija, drame, komedije i putopisi, literarni eseji, istorijski i politički spisi, intervjui, polemički članci, reagovanja i prepiska).

Objavljena djela Muhameda Abdagića su: *Feniks*, roman (1966), *Tri drame*, drama (1966), *Zvučni zid*, roman (1967), *Zamka*, drama (1967), *Feniks I*, roman (1971), *Feniks*, roman (1972), *Zemlja*, roman i pripovetke (1975), *Lutajući brod*, pesme (1981), *Druge studene zime*, roman (1981). Posthumno su objavljene knjige *Iza Moreno*, pesme (1993) kao i *Ramiza*, drama (1999).

foto: pexels.com

Književnost za djecu

Kao što smo već napomenuli, u biblioteci ima 2690 knjiga za djecu, računajući i školsku lektiru od prvog do osmog razreda osnovne škole.⁵

Djeca su aktivni korisnici biblioteke. Uglavnom vole knjige koje im privlače pažnju naslovom ili izgledom. Mlađim uzrastima uglavnom privlače pažnju knjige koje sadrže malo teksta, ili su bez njega, koje u suštini mogu predstavljati dobar izbor tako što podstiču dijete da razvija maštu jer, gledajući slike, može samo da smišlja priče.

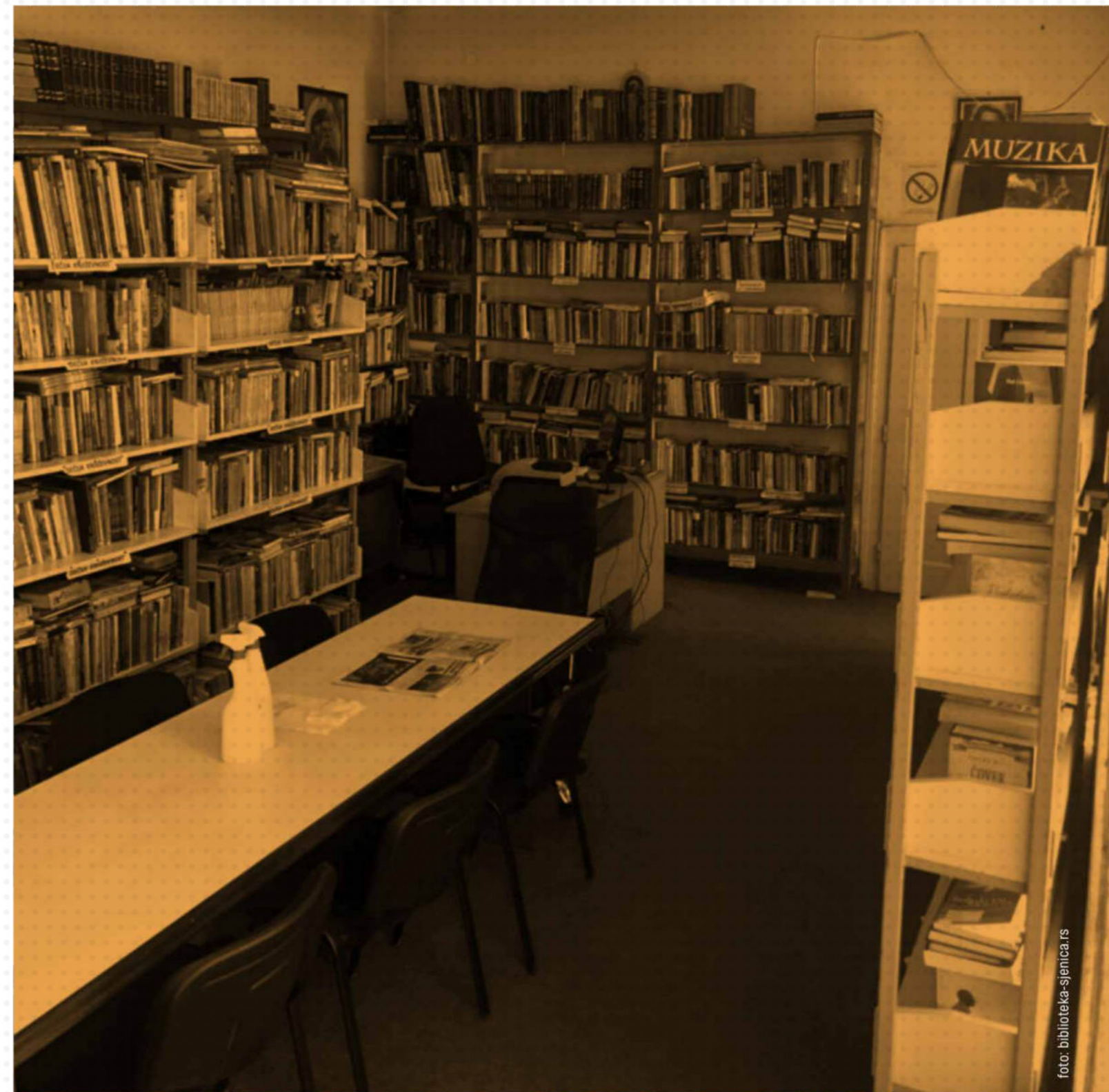
Najzastupljeniji su sljedeći autori:

- Dušan Radović: *Deco, deco, Gle, gle, sve sama čuda, Zima, Leto...*
 - Branko Ćopić: *Nećeš mi verovati, Bašta sljezove boje, Magareće godine, U zlatnoj dolini, Ježeva kućica, U carstvu leptirova I medvjeda...*
 - Ljubivoje Ršumović: *Još nam samo ale fale, Deca su ukras sveta, Tajna ledene pećine, Tri čvora na trepavici, Izvolte u bajku sa Crvenkapom, Provale i cake, Što na umu to na drumu...*
 - Dobrica Erić: *Moji rođaci iz doline cveća, Dolina suncokreta, Pismo kraljici cveća, Peta strana sveta, Priče iz Nepričave...*
 - Milovan Danojlić: *Pesme za vrlo pametnu decu, Velika pijaca, Kuda idu koranjače...*
 - Branko V. Radičević: *Devetaci, Avanture strašnog Tuturenka, Čudotvorno oko...*
 - Raša Popov: *Usamljena princeza, Bajke za XXI vek, Najlepša u školi, Kad sam padao u fras, Sofijine ljubavi, Zadimljena istorija, Ovčarsko-kablarška bajka...*
- Svakako treba spomenuti i sljedeće autore knjiga: Astrid Lindgren – *Pipi Duga Čarapa*, Erik Najt – *Lesi se vraća kući*, Antoan de Sent-Egziperi – *Mali princ*, Luis Kerol – *Alisa u zemlji čuda*, Karlo Kolodi – *Pinokio*, Mark Tven – *Tom Sojer...*

Neke najtraženih knjiga su: Johana Špiri – *Hajdi*, Katrin Matlen i Bernadet Kosta-Prad – *Kako da vaspitaš svoje roditelje*, Bernadet Kosta-Prad i Žak Aren – *Kako da preživiš ako si dečak*, Enid Blajton – *Pet prijatelja* kao i *Na demonskim stenama* i *U poslednjoj avanturi*, Džeronimo Stilton – *Od šeprtlje do pravog miša* kao i *Misterija u Grozomoru*, Mark Tvejn – *Pustolovine Haklberija Fina*. Dječaci pokazuju interesovanja za stripove pa je jedan od najtraženih stripova *Naruto*.

U biblioteci su, dakle, zastupljene knjige različitih sadržaja i tematike. Dobra knjiga podstiče razvoj inteligencije, povezivanje govornog i pisanog jezika, proširivanje rječnika, produbljuje maštu i doprinosi razvoju kreativnog mišljenja, pomaže usvajanju moralnih vrednosti i humanih poruka. Djeca žele da čitaju knjige u kojima mogu da pronađu rješenja za svoje probleme ili da pronađu odgovore na svoja pitanja.

Dječije knjige moraju da podučavaju, ali na zabavan način, i da sa malo riječi kažu mnogo. Edukativno-vaspitna literatura mora da prati djecu, a ne obrnuto. Ona mora da ih motiviše iznutra, da im probudi pustolovni duh.

Ferdinand de Saussure u eseju *Sjene vrta (o jeziku vrta)* Dževada Karahasana

Bilsena Hadžić Pružljanin

Jeste li ikad razmišljali o tome kako nastaje jedan jezički iskaz? Šta se to dogodi u našem mozgu kada želimo da kažemo bilo šta (na primjer: *Danas je lijepo vrijeme* ili *volim da čitam knjige*)?

To pitanje je razjasnio Ferdinand de Saussure (Ferdinand de Sossir), švicarski lingvist. On je objasnio da jedan iskaz nastaje na dvije ose: paradigmatškoj i sintagmatškoj.

Prvo se formira paradigmatška osa. Jednostavno: kada želimo nešto da kažemo, u nama se otvara individualni spekar riječi koje su vezane za određenu misao koju želimo izraziti. Dakle, sve riječi koje mi imamo u svom ličnom rječniku, a koje su vezane za ono što želimo reći, otvaraju se kao ponuda. Na primjer, ako želimo da kažemo – *Danas je lijepo vrijeme*, najprije će se u našoj podsvijesti pojaviti sve riječi koje znamo, a koje nam mogu poslužiti da izrazimo željenu misao: sunce, ljepota, vedro ili vedrina, plavo nebo, toplo, dan, prijatno, itd. (ovdje sam izabrala nekoliko izraza kojima možemo reći da je vrijeme lijepo). U tom trenutku, mi smo već odabrali riječi koje su nam potrebne. Ovo se, naravno, dešava u našoj podsvijesti i mi ne mislimo o tome.

Zatim, mi sami formiramo sintagmatšku osu tako što odabrane riječi postavljamo u pravilan niz. Da ne bi naša rečenica zvučala – *Vrijeme plavo nebo danas lijepo sunce*, mi ih pravilno postavljamo i tako formiramo sintagmatšku osu, koja zapravo predstavlja kombinaciju riječi iz paradigmatške ose.

Na paradigmatškoj osi se riječi odaberu, a na sintagmatškoj se kombinuju, kako bi iskaz bio pravilan. Tako smo dobili rečenicu – *Danas je lijepo vrijeme*, a mogli smo i reći – *Danas je toplo*, ili *danas grije sunce*, ili *danas je toplo vrijeme i sunce mi baš prija*. Dakle, od nas zavisi kako ćemo kombinirati riječi koje su nam ponuđene.

To bi značilo da je paradigmatški niz još uvijek u nekom apstraktnom polju, dok je sintagmatški niz u realnosti.

Razumijevanje teorije Ferdinanda de Sossira nam može pomoći da razumijemo esej *Sjene vrta (o jeziku vrta)* iz *Knjige vrtova* Dževada Karahasana.

Čitajući ovaj esej, odmah nam se može javiti ideja o paraleli između teorije švicarskog lingvističara i onoga što je Karahasana u eseju izložio zato što se ta veza sama po sebi nameće. U spomenutom eseju autor vrt upoređuje sa jezikom zato što svaki vrt svojim postojanjem upućuje na neko značenje i nije samo puka materijalnost.

Vrt nastaje tako što se elementi prirode uređuju i organiziraju. Kada se vrt uređuje, biraju se elementi iz Božijeg svijeta (biljke, prirodni materijali) i organizuju se u smislenu cjelinu. U tom slučaju, svi elementi Božijeg svijeta su na paradigmatškoj osi, a mi ih, zatim, kombiniramo, organiziramo (od kamena pravimo stazu, ruže postavljamo oko staze, pravimo fontanu, šadrvan itd.) i tako tvorimo sintagmatšku osu. Kako je jezik organizirani sistem znakova, tako je vrt organizirani sistem elemenata Božijeg svijeta. Jezik ima svoje značenje, a vrt također upućuje na neko značenje. Najprije govori o kulturi u kojoj je uređivan (svaka kultura ima svoj način uređivanja vrta). Zatim, svaki ovozemaljski vrt je nesavršeni ekvivalent rajskom vrtu (džennetu), dok je svaki ovozemaljski jezik nesavršeni "prijevod" Božijeg jezika (jezici koje poznajemo su nam potrebni samo na Zemlji, sada kada smo u našem materijalnom obliku, i njima nismo u mogućnosti izraziti smisao postojanja niti vezu sa Stvoriteljem; ipak, kosmičku vezu koju osjećamo sasvim razumijemo na nekom onostranom jeziku i ta osjećanja nikada do kraja ne umijemo prevesti na bilo koji od zemaljskih jezika).

I na kraju, svaki element rajskog vrta ima svog zemaljskog ekvivalenta, tj. svoju materijalnu manifestaciju, a i svaki glas također (svakom glasu u našim jezicima dali smo neki oblik kojim ga obilježavamo). Primjetno je da je na ovakvo razumijevanje Karahasanaovog eseja uticaj imala i Platonova teorija o idejama.

Ne možemo tvrditi da je autor imao namjeru da u svoja razmišljanja o vrtu unese osnove teorije o nastanku iskaza Ferdinanda de Sossira, ali svakako ne možemo ni ignorirati njegovo izuzetno jezičko i književnoteorijsko, te filozofsko znanje. Tragovi tog znanja su prisutni u svakom genijalnom eseju *Knjige vrtova*.

Pjesnik Ibrahim Hadžić

Dževad Crnovršanin

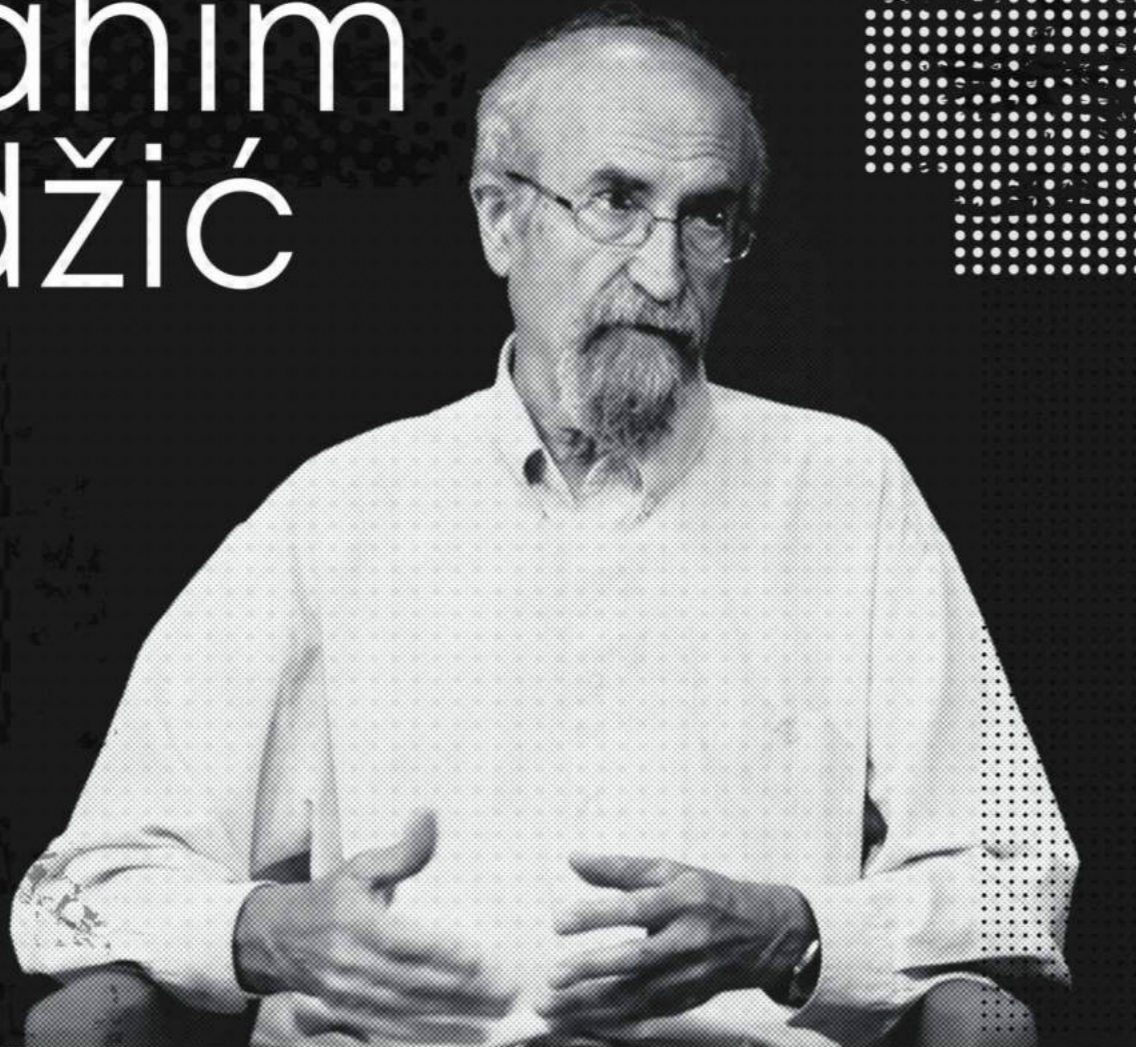

foto: RTR/Radio televizija Rožaje

Pjesnik Ibrahim Hadžić rođen je u Rožajama 1944. godine. Diplomirao je historiju umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Široj javnosti poznat je kao legendarni urednik Školskog programa Televizije Beograd. Devedesetih godina, u vrijeme kada je zlo zagospodarilo državom, Hadžić je bio izložen pritiscima i pretnjama. Na kraju je morao da podnese ostavku i da napusti televiziju. Objavio je 17 knjiga pesama, pet knjiga proze i drugih radova i deset knjiga o gljivama. Dobitnik je brojnih nagrada za poeziju: *Isidora Sekulić*, *Milan Rakić*, *Biljana Jovanović*, *Pero Ćamila Sijarića*, *Risto Ratković*, *Bosanski stećak*. O pjesništvu Ibrahima Hadžića napisano je bar stotinjak eseja, prikaza i književnih kritika, a objavljen je i zbornik „Boja okoline“ koji je priredio Dragoljub Stanković.

Pišući lokalnim, kako ga je nazivao i sam Hadžić, maternjim jezikom, zakoračio je u jednu novu dimenziju postojanja sandžačkog čovjeka i njegovog bitisanja u svijetu, oslušujući zvuk prirode kako bi bar na trenutak pronašao sebe i svoj identitet. To je jezik pun turcizama i lokalizama koji se može pratiti, uz manja odstupanja, na cijeloj teritoriji Sandžaka. Jezik naših djedova, naš maternji jezik. Prikazujući ženu, koja je slika sandžačke majke, kako brine o svojoj djeci, unučadima, komšijama i, na poslijetku, cijelog našeg naroda, pjesnik nam svoju poeziju čini bližom i onda imamo osjećaj da je to naša poezija, naša melodija.

Evo jedne pjesme koja nam, u žiži trenutnih zbivanja, donosi jedan drukčiji pogled na jedno svjetsko prvenstvo u fudbalu, slikan očima sandžačke majke:

Prvi put s majkom na svjetskom fudbalskom prvenstvu

*Dok gledamo kasno uveče prenos na TV-u
Fudbalske utakmice sa Svjetskog prvenstva
Između Španije i Hondurasa,
Moja devedesetogodišnja majka i ja,
Ona s podjeljenom pažnjom između pletenja
čarapica
Za neko buduće dijete koje će se roditi u
komšiluku
Ili negdje dalje, tek
Da ga sačekaju i da budu dar od jedne prastare
bake,
I mene koji pokušavam da se udubim u igru,
Ona, tj. moja majka, koja je rodila četiri sina
I koji su svi za fudbal imali obe lijeve noge,
Pita, pošto je utakmica poprilično odmakla,
Ko igra ovo?*

*Španija, majko.
Ona Španija koja je nekada proterala Arape i
Jevreje
Sa Pirinejskog poluostrva,
A ubrzo potom osvojila i kolonizirala pola
svijeta,
Pa i Honduras,
Zemlju koja večeras na sportskom polju
Bije bitku s kolonizatorom.
Nisam čula za Honduras. Ne znam gde je to,
kaže.*

*To je u Americi, u Južnoj Americi, tamo gdje
rastu
banane,
Tamo gdje su živeli Indijanci,
Onaj narod kojeg su kauboiji u filmovima
neprestano
pobjeđivali,
Onaj nesretni narod za koji smo mi
U bioskopu navijali,
Jer smo Indijance doživljavali kao svoje.
Ako su bijeli a ko crveni?
Između nekoliko okrenutih redova iglama na
čarapi,
Pita.
Crveni su Španci
A bijeli Hondurašani.
Čini mi se da ovih crvenih ima više.*

*U pravu si.
Čini se da ih ima više
Jer im je više stalo do pobjede pa više trče,
Svuda stignu.
A ima ih podjednako.*

*A zašto ovaj ne udari loptu?
Je li se umorio?
Vidi kako stoji i dahće.*

*Ne, on čeka da mu sudija dade znak,
Da mu dozvoli da puca penal.
A što je ovaj narod ovako obučen?
Ko su oni?*

*To je publika.
Tako se publika maskira.
Oni podržavaju svoj tim vikom,
Mahanjem zastavama,
Duvanjem u trube vuvuzele
(U onakve trube
kakve sam ja pravio u proljeće od mlade vrbove
kore,
sjećaš se?)
Oni su se obukli šareno,
Ili su se premazali po telu
Bojama svoje zastave.*

*Moja majka odlaže pored sebe čarapicu koju
plete,
Gleda me pravo u lice,
I puna nekog skrivenog besa
Šutnu klupko koje se motalo oko njenih nogu
I reče:
Ž'o mi je što bar neko od vas braće nije posto
fuzbaler,
No ste se svi dali na umetnost,
Pa niko za vas ne zna.*

Ibrahim Hadžić je poezijom koju je pisao konstantno pokušavao da jezik kojim govore naši stari sačuva od zaborava i da tim jezikom nešto bude napisano, jer se govor mladih sve više kvari. Stare riječi nestaju, a novi sinonimi se rađaju i tako će biti dok je svijeta. Nego, nekako se ljepše osjećaju i pjesnik i čitalac kad ih spaja štivo napisano jezikom naših starih, jezikom kojim se govorilo na ovom prostoru i govoriće se ubuduće.

Nekoliko zanimljivosti o jezicima

Alida Mašović

Od samih primitivnih početaka jezici su se razvijali u kompleksne sisteme razumijevanja. Kao takvi su se rađali i izumirali. Rađanje različitih jezika je fascinantan događaj, a naučnici vjeruju da su se razvili iz gestikulacije, mimike, mmljanja i mumljanja.

U jeziku *Guugu Yimithirr* kojim se govori u Australiji ne postoje riječi za lijevo i desno. Uglavnom se koriste kardinalni pravci, na primjer: „Na tvojoj jugoistočnoj nozi se nalazi mrav.“

Vjeruje se da je najstariji pisani jezik nastao oko 4.500. godine prije nove ere.

Brojna istraživanja pokazuju da učenje drugog jezika pospešuje moć mozga. Istraživanja su pokazala da ljudi, koji su naučili neki drugi, odnosno, strani jezik, imaju poboljšanu strukturu mozga u poređenju sa onima koji su odrasli govoreći samo jedan jezik.

Na svijetu postoji 2.700 jezika sa preko 7.000 različitih dijalekata širom svijeta. Najzastupljeniji, odnosno, najviše govornika imaju kineski, španski, engleski, hindu, ruski i arapski jezik. Izdvojili smo nekoliko zanimljivosti o jezicima iz cijelog svijeta za koje možda niste znali.

Najveći broj jezika se govori u Africi i Aziji. SAD nema svoj službeni jezik, a jezik kojim se stanovništvo najčešće koristi je engleski.

Većina evropskih jezika pripada jezičkim porodicama: slovenskoj, germanskoj i romanskoj.

Engleski jezik sadrži 30% francuskog jezika, jer je usvojio riječi iz tog jezika, tzv. „pozajmljenice“, dok ostali jezici u Evropi sadrže pozajmljenice iz engleskog jezika. To je možda iz razloga što je francuski bio zvanični jezik Engleske preko 300 godina (između normanske pobjede u bici kod Hejstingsa 1066. i kraja 14. vijeka).

Onomatopeja nije ista u svim jezicima. Onomatopeja se razlikuje od jezika od jezika. Tako se, na primjer, u bosanskom jeziku za lajanje psa koristi „av“, a u engleskom „vuf“, „ruf“ ili „bark“, dok Indonežani koriste „guk“. Dok se u većini jezika za smijeh koristi „ha-ha“, u kazahstanskom jeziku se koristi „kark-kark“.

Prvi štampani jezik je bio njemački. Presa za štampanje, koju je Johannes Gutenberg razvio oko 1440. godine, bila je ključna u podizanju nivoa pismenosti i obrazovanja u Evropi.

Danas su nemački i luksemburški jezik jedini jezici na svijetu na kojima se imenice pišu velikim slovom, iako je to nekada bila praksa u mnogim germanskim jezicima: danskom, švedskom i engleskom.

Zemlja sa najviše jezika je Papua Nova Gvineja u kojoj se govori oko 850 jezika. U Evropi je to Rusija, gdje, prema procjenama, postoji između 130 i 200 jezika.

Španski jezik je nakon engleskog najčešće korišćen jezik u međunarodnoj komunikaciji.

Esperanto je vještački međunarodni jezik, koji je smislio poljski lekar Ludvig Lazar Zamenhof 1887. godine, spajajući dijelove različitih evropskih jezika. Bez obzira na to što nije priznat kao zvanični jezik, esperantom govori između 500.000 i 2.000.000 ljudi. Esperanto ima sopstvenu literaturu, novine, radio, televiziju, sadržaje na internetu, muziku, pozorište, film i zastavu.

Riječ „vampir“ je jedina riječ iz srpskog jezika koja je općeprihvaćena u svim svjetskim jezicima.

Kineskim jezikom govori najviše ljudi, a on sadrži preko 50.000 znakova. Za čitanje članka u novinama potrebno je znati oko 2.000, a za čitanje književnih dela oko 8.000 znakova.

Zanimljivosti o našem jeziku kroz historiju

Zanimljivo je da je naš jezik veoma bogat kada je riječ o broju pisama na kojima je egzistirao kroz historiju. Bosanski jezik je kroz historiju bilježen na pet pisama: glagoljici, bosančici, arabici, te ćirilici i latinici.

Glagoljica je došla kao naslijeđe staroslavenskog kanona, a vremenom se transformirala u bosansku poluoblu glagoljicu.

Bosančica je posebna vrsta bosanske ćirilice koja je svoj vrhunac dobila u 17. stoljeću.

Arabica je naziv za arapsko pismo prilagođeno glasovnom sistemu bosanskog jezika. Ovim pismom je pisana bošnjačka alhamijado književnost. Ona se počela razvijati od samog dolaska Osmanlija u Bosnu i predstavljala je težnju bosanskog naroda da piše i čita na maternjem jeziku.

Latinica je prisutna u bosanskoj pismenosti nakon dolaska Osmanlija, dok ćirilica svoju slavu doživljava od druge polovine 19. stoljeća.

O ljepoti stila bosanskog jezika esej na bosanskom jeziku napisala je srpska spisateljica Isidora Sekulić, ističući sljedeće:

„Jezik Bosne, to je jedna kolektivna umjetnost čiste genijalnosti.“

„Što Bosna jezikom dohvati, blago tome ili teško tome.“

„Tanan je, ožutio je, očišćen je, svetinja je, sablja je.“

Istraživanja pokazuju da svake dvije nedelje nestane jedan jezik ili dijalekat. Više od 230 jezika je potpuno izumrlo a 2.400 je ugroženo. Ovaj podatak nam samo sugeriše da se svijest o važnosti i očuvanju jezika mora podići na viši nivo, jer je jezik čuvar identiteta jednog naroda.

Zagonetka

Lejla Rebronja

Počinem ovu priču u ime Onoga o kome je najteže pričati. On izazive drhtaje u našim srcima punim ljubavi dok pokorno klečimo pred Njim, diveći se Njegovoj veličini. On beskrajno oprašta grijehe poniznim robovima I s ljubavlju ih privlači dobru.

Ja sam zagonetka, očigledna kao Sunce na nebu, nevidljiva kao so u moru. Pronađi me!

Zovem se riječ. Jedan sam malehni dio ove slagalice što svojim umilnim glasom priča o najdivnijem čovjeku koji je koračao Zemljom I svojom dostojanstvenošću obasjao svaki njen djelić, o Poslaniku koji je bio pokazatelj onima koji su izgubili sebe, o Allahovom robu, Muhammedu, s.a.v.s.

Ja sam mali i beznačajni pauk. Živim po tuđim kućama i pletem mrežu. Pravim nered po ćoškovima i posao domaćicama sve dok me ne zgaze. To je moj život. Ali jedne davne, šesto dvadeset druge godine, ove moje noge isplele su mrežu. Nije bila blistava, ni sjajna, niti je privlačila pažnju, ali u jednostavnosti je bila njena ljepota. Zbog toga je postala dio vama poznate price. Baš te šesto dvadeset i druge godine kada je grupa Kurejšija iz Mekke krenula u napad, ja, mali i beznačajni pauk, spasio sam život našeg Poslanika. Ali, ovo nije priča o mojim djelima, već o uzroku mojih djela. Govorim o svjetlosti koja me uvijek iznova vraća na pravi put, o onome što čak i ja, ovako sićušan, krijem u sebi, o misteriji koja čeka da bude otkrivena, o zagonetki koja vam kroz ovu skromnu priču daje dio sebe.

Ja sam zagonetka koja tvrdoglavo lupa u vašim grudima stalno vas podsjećajući na moje postojanje. Moj zvuk odzvanja duboko u vama i osuđeni ste da me slušate cijelog života, a niste ni sami svjesni zašto.

Ime mi je ćilim. O, kako je samo lijepa moja svrha! Ponizni vjernici spuštaju glavu, rukama milujući moje tijelo i drhvatom šapatom izgovaraju ime Milostivog, Samilosnog. Svjedok sam ogromne ljubavi Muhammedove, alejhiselam, prema njegovoj porodici. Često je, dok je obavljao namaz, svoju unuku Umamu nosio na leđima. Spušta bi je jedino kada je padao na sedždu. Veličao je ljubav, i ljubav je veličala njega.

Ja sam suza u vašem oku. Vaš najbolji drug kada vas napusti sreća. Vaš najbolji drug kada vas napusti tuga. Volim kad me osmijeh uništi. Prvi put sam se pojavila u oku Muhammedovom, s.a.v.s. kada je njegov Ibrahim preselio. Tada je Poslanik, alejhiselam, rekao: „Oko mi samo suzi, a srce tuguje, a mi nećemo reći ništa čime nije zadovoljan naš Gospodar. Uistinu smo mi, Ibrahime, zbog rastanka s tobom tužni”. Da nisam suza, zaplakala bih. Sjećam se još i kada su plač i jecaji Fatimini svojom snagom umalo pomjerali Zemlju zbog rastanka s ocem. Tada sam bila svuda po njenom licu. Tada se njena tajna umalo nije sasušila od tuge. Ali sam iščeznula čim su riječi Muhammedove, alejhiselam, došle do hazreti Fatiminih ušiju – saznanje da će mu se uskoro pridružiti. Uz veliki uzdah idem dalje, da padam niz nečije obraze ili da strpljivo čekam u zjenici nečijeg oka.

Ja sam vjera. Ja jednostavno postojim. Ne znako kako, ni zašto, ali me osjećate. Nije bitno da li ja živim u zagonetki, ili zagonetka živi radi mene. Ja sam ono što vam je Muhammed, alejhi selam, ostavio. Ja sam vaš vodič na putu ka istini.

Ja sam čovjek. Obavio sam namaz i učim dovu. Gledam u nebo, Mjesec i zvijezde. Zamišljam nezamislive horizonte i beskrajno vjerujem. Negdje između dubokih tišina i mirne savjesti neopisive dobrote i snage vjerovanja, plamti moja ljubav prema Poslaniku.

Hamzod Halilović

Izbor iz poezije

Izišao sam na pazarluk –
Na pijaci pričahu
o čistoti srca.
Jedan bakalin uz osmijeh reče:
Samo Allah zna čije je srce čisto.
Zastadoh –
Ja sam svoju kupovinu ovdje završio.

Šutim o svakom,
da svojim spominjenjem drugome
ne učinim kakvu štetu.
Cijeloga života se trudim,
da svakoga
ko mi je na tren bio drag,
čuvam u šutanju.

Na stepenicama
ščućuren golub
na umoru.

Tužnije sklapanje kapaka
nisam vidio u svom
životu.

Ne smijem da tražim –
Ali bih volio da ga
u džennetu vidim.

Spao je strah
s čovjeka
budna srca.

I kad su oči
sklopljene,
ono živi.

Srce, žudno čovjeka.

Čovjek između redova
gleda u život

Bez interpunkcijskih
znakova –

Riječ, samu.

foto: Harris Zoranić

Intervju sa

Harisom Plojovićem

mladim pjesnikom

razgovarao Ersan Muhović

Foto: facebook: Haris A. Plojović

Zahvaljujemo što si pristao da nam kažeš nešto više o svom radu i poeziji. Na koji način tumačiš mišljenje da je angažovana poezija kritika društva?

Mislim da je angažovana poezija reakcija na društvo. Kao što udah izaziva izdah, tako društveni fenomeni izazivaju poeziju. To je zato što dobra poezija uvijek mora, prije svega, biti istinita. Ako se učini da poezija kritizira, to je samo zato što stavlja ogledalo pred društvo. Kritika, sama po sebi, nije cilj. Niko ne piše poeziju namjerno. Ona vrši kondenzaciju vazduha i prikaz svih njegovih čestica, spontano. Može se reći da loša društvena atmosfera stvara pokvarene ljude i dobre pjesnike.

Koja je tvoja uloga u društvu?

Ja sam sin, brat, suprug, otac, prijatelj, lekar, pjesnik. I, najvažnija od svih uloga – Božiji rob. Na kraju dana, trudim se da bude bolje nego juče, gore nego sutra. Kao mrav iz priče koji požar gasi, da se zna na čijoj sam strani.

Osvojio si nagradu „25. novembar“ u Sarajevu koju dodjeljuje renomirani sjedmičnik „Stav“ za najbolji rukopis poezije pod nazivom *Tespih* u 2022. godini. Kakvi su komentari i da li si zadovoljan uspjehom?

Bilo mi je drago što sam dobio nagradu iz Bosne i Hercegovine. U njoj ne živim, ali je nosim u srcu i mislima. To što nagrada dolazi izvan granica države u kojoj živim može joj dodati na objektivnosti i na dometu, budući da su kiosci širom BiH tog marta imali broj Stava sa mojim imenom i fotografijom na naslovnici. To donosi nove čitaoce, što je za pjesnika, pored samog kvaliteta poezije, od izuzetne važnosti.

Takođe, ovo je prva velika nagrada za moju poeziju. Kao takva, ona je podsticaj za dalje pisanje. Nagrada mi znači, jer su u komisiji za dodjelu nagrade ozbiljni intelektualci i profesori, a nagrada je podržana i od strane zvaničnih institucija BiH. Sam naziv nagrade i simbolika tog datuma su posebna počast. Nagrada mi je dala neku vrstu književne hrabrosti i dodala na težini mog glasa.

Međutim, ona je i teret. Kao da sada moram nekom opravdati nagradu. Smatram da je ovo samo još jedan od mnogih mostova između književnika i književnosti Sandžaka i književnosti Bosne i Hercegovine. Nadam se da je nagrada koju sam dobio ohrabrila mnoge da svijetu pokažu ono što pišu. Ko zna, možda se u nekom od njih krije novi klasik.

Kada se očekuje objavljivanje pjesničke zbirke *Tespih*? Da li si prilikom novog čitanja izvršio određene korekcije?

Očekivao sam da će do ovog trenutka već biti objavljena. Očekuje se štampanje u skorijoj budućnosti. Najgore je čekanje štampe – neprestano i opsesivno vraćanje na rukopis, misleći da je barem neka riječ mogla biti bolja, preciznija, adekvatnija.

Prilikom novog čitanja moralo se korigovati, budući da je rukopis koji sam poslao u hodu, bez ikakvih očekivanja da može biti nagrađen, bio nesređen i pun viškova. Skoro da ne prođe dan da barem jednom ne pogledam pripremnu verziju knjige. Smatram da je verzija koja postoji u ovom trenutku znatno zrelija od one koja je dobila nagradu, što me izuzetno raduje.

Tomas Stern Eliot je u ranom djetinjstvu čitao poeziju Omera Hajjama. Na koji način je to uticalo na njegovu poeziju?

U svom eseju Tradicija i individualni duh T. S. Eliot otvara brojna pitanja o odnosu ličnosti pjesnika i njegovog djela, zatim o poziciji mrtvih i živih pesnika u kontekstu cijele književnosti od Homera do danas, kao i mnoga druga pitanja. Slažem se sa tim da se pjesnik ne može posmatrati izolovano, odnosno mora se posmatrati i ocjenjivati u poređenju sa prethodnim generacijama. To znači da dobar pjesnik mora biti svjestan svoje odgovornosti i uloge u svjetskoj književnosti čiji dio postaje svojim djelom.

Smatram da je pjesnik dobar u onoj mjeri u kojoj se veže za vječne i univerzalne vrijednosti koje postoje od kada postoji i čovjek. Međutim, to ne znači da je pohvalno da on, čak i nesvesno, kopira one koji su bili prije njega, već da u svojoj savremenosti govori i nadovezuje se na ono što je već rečeno, kao u platonovskom svijetu ideja. Mi ne možemo izmisliti novu ljudsku vrijednost. Meni je teško kada u ovom vremenu čitam o paljenju biblioteke u Aleksandriji, ali mi je još teže dok čitam o paljenju biblioteka čijem sam paljenju svjedočio, odnosno koje se dogodilo u mom vremenu. To osjećanje historije, kako navodi Eliot, nužno je za svakoga ko planira da piše i nakon dvadeset pete godine. A, ako do novine dođe, onda mislim da je to u domenu književne genijalnosti.

Međutim, pjesnik ne može sažvakati prošlost samim postojanjem, već je tu potreban neprestani trud i napor da se do tih znanja dođe, ali takva znanja treba koristiti u onoj mjeri u kojoj neće naštetiti samom djelu.

Loš pjesnik previše personalizuje svoju bol i patnju, zaboravljajući ono što Elliot podvlači, a to je da mora potčiniti sopstveno Ja nečemu što je vrijednije. Pesnik je medijum koji kombinira, smatra Eliot, sve utiske na neočekivan način koji često nemaju veze sa njegovom ličnošću ili događajima iz njegovog života. Svaki pjesnik u mladosti ima idole koje svesno i nesvesno imitira, ali je odlično kada kroz književno sazrijevanje pjesnik dobije svoj glas i svoju specifičnu poetiku. Tada ga možemo nazvati pjesnikom.

Ono što je dobro u poeziji, prema nekim mišljenjima, dođe kasnije. Uprkos tome, ne treba zaboraviti da se pjesnik uvijek vraća prvom doživljaju stvarnosti, prvoj pesmi kao domovini, rasterećen viškovima i ličnim doživljajima.

Uticao Omera Hajjama na T. S. Elliota doživljam kao uticaj svakog starijeg pjesnika na mladog pjesnika. Svi mi odaberemo onog u čiju ćemo se poetiku zaljubiti, ali je nužno, odrastanja radi, pronaći svoje mjesto u sadašnjem trenutku. To nije lako.

Čiju poeziju čitaš? Na koji način poezija transformiše ustaljene šablone bivstvovanja?

Trudim se da čitam dobru poeziju. To uglavnom budu preporuke drugih pesnika, koji su u književnosti postigli puno.

Jedan od njih je Enes Halilović. Teško je nabrojati sve, ali čitam Miloša Komadinu, Kavafija, Anu Blandijanu, Vislavu Šimborsku, Vladimira Holana. Čitam različite antologije poezije. Čitam, lokal patriotski (ali i objektivno), Enesa Halilovića, Zehniju Bulića, Šabana Šarenkapća, Refika Ličinu, Asmira Kujevića. Takođe, čitam svoje mlade kolege, poput Ersana Muhovića, Hamze Halilovića i Amara Ličine.

Poezija je tu da sruši rutinu u postojanju. Ona nas budi, pomera, "izvlači iz cipela", otvara oči. Zbog nje se smijemo i plačemo. Svakodnevni život je kod većine ljudi nabaždaren na autopilotski režim ponašanja. Tu nema puno oscilacija. Oni koji čitaju poeziju uvijek imaju mogućnost da vide novi način posmatranja svijeta i jednu vrstu duhovnog letenja i padanja koje, pritom, osvešćuje. Ona nas podsjeća na ono što smo bili prije nego što smo u svijetu odraslih naglo "porasli", u svijetu gdje se sve vrti oko brojeva. Poezija je mijenjala pojedinačne živote i pokretala revolucije.

Kao što kaže T.S Elliot:

„Dejstvo jednog umjetničkog dela na osobu koja uživa u njemu je doživljaj drukčiji po vrsti od svakog doživljaja koji nije izazvalo neko umjetničko delo.“

foto: Haris Zoranić

Biografija

Haris Plojović je rođen u Novom Pazaru 28. 02. 1996. godine. U Novom Pazaru završava osnovnu školu i Gimnaziju. Medicinski fakultet u Beogradu je završio kao jedan od najboljih studenata i stipendista prestižne Dositejeve stipendije. 2022. godine dobio nagradu 25. novembar za najboljeg mladog pisca te se uskoro očekuje štampanje knjige pesama Tespih. U junu 2022. godine osvojio 3. mesto na festivalu kratke književne forme Zaton. Svoje radove objavljuje u onlajn časopisu Eckermann kao i u Sentu. Oženjen i otac jednog deteta. Radi na odjeljenju Opšte hirurgije u Novom Pazaru.

▷
▷
▷

*Padaju sa neba bombe.
Avioni kruže oko grada.*

*Komšija na terasi
Pravi krugove od dima cigare.*

*Svi u kući
U krugu na kolenima.*

Otišli su.

*Sada, čujem samo dodire
Okruglih zrna
Naninog tespiha.*

MREŽA MLADIH
MEŠIHAT ISLAMSKE ZAJEDNICE SANDŽAKA

MOTO

“Budi promjena koju želiš vidjeti u svojoj zajednici!”

MISIJA

“Edukacija i izgradnja zdravih pojedinaca te njihovo umrežavanje u cilju prepoznavanja, promocije i očuvanja univerzalnih vrijednosti; prihvatanje drugih i drugačijih; mapiranje i rješavanje problema mladih ljudi.”

VIZIJA

“Postati važan faktor pozitivnih promjena u zajednici na temelju konstantne izgradnje mladih i njihovog umrežavanja kroz različite oblike edukacije i društvenog aktivizma.”

www.mmmizs.rs

